

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת חגיגה כ' - כ"ו ♦ עדויות ג', י' - ד', ב'

בס"ד, ד' תשרי תשע"ה

גליון מס' 801

השבוע בגליון

♦ טבילה ונטילת ידיים בשלג
♦ מצות שנאפו על ידי נכרי

♦ "מצה שמורה"

♦ לשון הרע על מתים
♦ הגבחה שולחן לחם הפנים לעיני העולים לרגל

דבר העורך

בין ראש השנה ליום הכיפורים

יהודי טרוד ביותר נכנס למשרדי מאורות הדף היומי בערב שנת השמיטה. לסוליות נעליו דבוקים עלים מסוגים שונים, ומכיסיו מבצבצות פצירות. רכבו עמוס המזמרות והמסורים הסגיר את מקצועו. לא היתה לו שנייה פנוייה. בא. שילם. לקח. נסע. עסוק מאד. גם. ערב שנת השמיטה.

ימי ערב שנת השמיטה נשאו עמם בשורה מבטיחה לגינות רבות. לאחר שנים של הזנחה, לפתע באה להן העדנה. הן נוקו, חודשו, רועננו, והביעו את תודתן בצבעוניות מרשימה.

חיבתם של בעלי הגינות הללו לצמחי נוי ולגינה מטופחת לא התפתחה בחטף, יש מאין, בערב שנת השמיטה. מה המריץ, איפוא, כל כך הרבה אנשים, להקדיש זמן לאותו עיסוק בדיוק באותה תקופה?

כאן אנו נחשפים לטבע אנושי מוכר וידוע. מניעת דבר גורמת לחפוץ בו ביתר שאת. הידיעה כי בשנת השמיטה לא יוכלו לעבד את הגינה ולטפחה, לא נתנה מנוח. הזמן הפנוי נמצא, והגינה טופחה. עובדה.

ומשידוע אדם כי בעולם הבא אין באפשרותו להוסיף מצוות ומעשים טובים, אין בכך תמריץ כדי לעשות ולהרבות ככל האפשר בעולם הזה? אמנם החיים בעולם הזה מעניקים תחושת אשלייה כביכול נותר עוד זמן רב. אבל...

דף יט/א ואין מטבילין בכיפין

טבילה ונטילת ידיים בשלג

האם יכול אדם לטבול בשלג?

שאלה זו הנשמעת קצת רחוקה ובלתי מעשית, היתה מעשית יותר בעבר, אז טבלו בנהרות ובמעיינות. באותם ימים נשאלה השאלה, האם מי שטבל בשלג עלתה לו טבילה.

שאלה זהה קיימת לגבי נטילת ידיים. הטובל את ידיו בים - עלתה לו טבילת הידיים והוא רשאי לאכול פת כמי שנטל את ידיו. האם המחזיר את ידיו לתלולית שלג נחשב כ"טובל" את ידיו?

לכאורה, משנה מפורשת היא במסכת מקוואות (פרק ז' משנה א'): "אלו מעלין ולא פוסלין: השלג, והברד, והכפור... אמר רבי עקיבא: היה רבי ישמעאל דן כנגדי לומר: השלג אינו מעלה את המקוה [אינו משלים לשיעור ארבעים סאה הדרוש למקוה], והעידו אנשי מידבא בשמו שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחילה".

ברם, בפירוש משנה זו נחלקו ראשונים מחכמי אשכנז, רב שמריה משפירא, רבי שמחה ורבי אליעזר מביהם. יש שאמרו כי המשנה מתירה לטבול בשלג עצמו, ויש שאמרו כי המשנה מתירה לטבול בשלג לאחר שהופשר, לאמר, הובלתו ממקום למקום אינה מחשיבה את המים כ"שאובים". כלומר, מים שאובים, שהובאו בכלי, או בידים, ממקום אחר - אינם יכולים לשמש כמי מקוה, והמשנה מחדשת כי שלג שהובל ממקום למקום והופשר ראוי לשמש כמי מקוה.

הלכה למעשה פוסק השולחן ערוך (י"ד סימן ר"א סעיף ל'): "אין שאיבה פוסלת אלא במים, אבל השלג והברד... אין שאיבה פוסלת בהן... אפילו עשה כל המקוה משלג או כפור או ברד, שהביא בכלי ועשה מהן מקוה - כשר". הרמ"א מוסיף על כך: "מוותר לטבול בו כמות שהוא", היינו: בעודו שלג, אך הוא מציין כי יש מחמירים לטבול רק אחר שהופשר השלג לחלוטין, "וטוב להחמיר לכתחילה" [ועיין במשנה ברורה סימן ק"ס ס"ק נ"ח שכתב כן גם לגבי נטילת ידיים להתיר לטבול ידיו בשלג בשעת הדחק].

בין טעמיהם של הראשונים האוסרים לטבול בשלג, מופיע המשפט הבא: "ועוד, אמרינן אין מטבילין בכיפין". כוונת הדברים לברייתא המובאת בסוגייתנו: בגל הניתז אל החוף נוצר כיס אוויר באמצעו. חלקו העליון, הקעור [כלפי פנים וקמור כלפי חוץ], מכונה "כיפין", שהוא ככיפה. ראשו של הגל, החלק שכבר הגיע לארץ, מכונה "ראשין", כי הוא ראש הגל. ב"כיפין" אין לטבול, איפוא, מפני שמים השוהים באויר פסולים לטבילה.

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרנץ** ז"ל

ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ק ז' בתשרי תש"ם

ופרופ' **מנחם צבי קדרי** ז"ל

ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א

תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל שמעלקא וסרמן** ז"ל

ב"ר יחיאל ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשל"ז

ומרת **חיה העניא וסרמן** ע"ה

ב"ר מנחם מאנעס ז"ל נלב"ע כ"ד באלול תשס"א

תנצב"ה

הנוצחו ע"י ידידינו
הר"ר **יעקב ויגוט** ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שלמה אלי אוסלקה** ז"ל

ב"ר שמואל ז"ל

נלב"ע ט' בתשרי תשכ"ו

תנצב"ה

הנוצח ע"י
הר"ר **שלמה לוי** ומשפ' שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

ורד מעינה ע"ה בת יבדלחט"א ר' משה חיים הי"ו

נלב"ע ח' תשרי תשע"ב **תנצב"ה**

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

הפוסקים עמלו רבות על פשר הדימוי בין "כיפין" לבין טבילה בשלג. ב"כיפין" מדובר במים השוהים באוויר, ואילו השלג הרי נערם שלג על גבי שלג, ובמה הוא שונה ממים העומדים זה על גבי זה? כבר הבית יוסף (סימן ר"א) תמה בדבר ולפיכך הוא דחה את שיטת המחמירים, אך הורה הלכה למעשה כי "אין להקל לעשות מעשה באיסורא דאורייתא נגד ה"ר אליעזר ורבינו שמחה". ובכל זאת האחרונים עמלו להבין את פשרה של ההשוואה בין "כיפין" לבין שלג, וכה העלו בחכתם. מים, אפילו עמוקים הם עד התהום, מקשה אחת המה, אותם מים הם המתחילים על פני הקרקע ומסתיימים בתהום. לא כן השלג, שאינו מקשה אחת, אלא מצבור פתיתים המונחים זה על גבי זה. לפיכך, אמנם הלכה היא כי מים הנמצאים באויר - פסולים למקוה, ובכל זאת, גם הטובל באמצע הים והמרחק בינו לבין קרקעית הים רב ועצום - עלתה לו טבילתו, מפני שהוא טובל במים הנמצאים על גבי הקרקע. רק "כיפין", גל שנתלש מן הים ושוהה באויר - פסול. אולם הטובל בשלג, הרי הוא כטובל ב"כיפין" מפני שרק שכבת פתיתי השלג הסמוכה לקרקע נמצאת על הקרקע, אך השכבות שמעליה כבר אינן על הקרקע.

על כך שפתיתי שלג מקובצים אינם נחשבים מקשה אחת, אפשר ללמוד מן הנאמר במסכת נדה (י"א), כי שלג שנטמא מקצתו לא נטמא כולו. במים, כמובן, אין דין שכזה, ומים שנטמאו מקצתם - טמאו כולם (קהילות יעקב סימן ד'. ועיי"ש שהביא ביאור נוסף בשם החזו"א, ומה שכתב לבאר דעת המתירים לטובל בשלג).

דף כ/א חזקה אין אדם משמר מה שביד חברו מצות שנאפו על ידי נכרי

רבינו הגאון רבי יוסף באב"ד, בעל מנחת חינוך, מגאוני דורו, חריף ובקי בכל התורה כולה, שוטח שאלה פשוטה בספרו, לא לפני שהוא טורח להדגיש: "ולא הביישן למד. לא אבוש לומר", כי אני יודע מניין ידעו כל הראשונים כי...

מה היתה התעלומה ההלכתית שהטרידה את בעל מנחת חינוך? ובכן, בעת אפיית המצות מדקדקים לומר "לשם מצה", "כמנהג ישראל קדושים... לעשות שימור לשם מצה בכל המצות" (משנה ברורה סימן ת"ס ס"ק ב') [כוונת הדברים, כי ההידור הוא לכוון "לשמה" באפיית כל המצות, לא רק באפיית המצות הנועדו לקיום מצוות אכילת מצה בליל הסדר].
"מצה שמורה": מדין תורה את מצוות אכילת מצה בליל הסדר, יש לקיים ב"מצה שמורה", הלא היא מצה שנשמרה מהחמצה, כנאמר בתורה (שמות יב/יז) "ושמרתם את המצות". כלומר, אין די בכך שיוזעים כי המצה לא החמיצה, אלא יש לבצע שמירה בפועל. יש, איפוא, מצווה מן התורה לשמור בפועל שהמצה שלא תחמיץ.

האם שוטה, קטן או נכרי, יכולים לאפות מצות מצווה הראשונים והאחרונים מסיקים - לאו! כשם שכתבת גט צריכה להעשות "לשמה", לשם כתיבת גט, ולפיכך גט שנכתב על ידי שוטה, קטן או נכרי - פסול, כך גם מצה שנאפתה על ידם - אינה ראוייה למצת מצווה.

מה המקור לכך? על כך תמה בעל מנחת חינוך (מצווה י' אות י'), זאת מניין? הבה נתבוננה. מה ציוותה תורה? **לאפות מצה לשמה**, או **לשמור** את המצה לשמה בעת אפייתה? התורה ציוותה **לשמור** בעת האפייה שהמצה לא תחמיץ. כלומר, אין מצווה **שמעשה האפייה** יתקיים תוך כדי מחשבה: אני אופה מצה כדי לקיים בה מצווה. אכן, בגט הורתה התורה כי הגט יכתב מתוך מחשבה: "אני כותב שטר כריתות, בו יגרש בעל פלוני את אשתו פלונית", ואלמלא כן הגט פסול. אך במצה הורתה התורה שישמרו כי לא תחמיץ. משכך, מדוע נכרי אינו יכול לאפות את המצות, ובד בבד ישגיח יהודי לבל תחמיץ?

לאחר עיון רב בעל מנחת חינוך מצא בסוגייתנו פתרון לתעלומה.

"חזקה אין אדם משמר מה שביד חברו": גמרתנו מביאה כלל שטבע רבי יוחנן: "חזקה אין אדם משמר מה שביד חברו". הגמרא מתייחסת למקרה של שני "פרושים" הנשמרים מטומאה, שאחד מהם אחז בידו את בגדו של חברו, והיא מבהירה כי בכך חל חשש טומאה על הבגד, אף על פי שבעליו עומד ומשגיח שהבגד לא ייטמא, מפני ש"חזקה אין אדם משמר [כראוי] מה שביד חברו". השמירה אינה מושלמת.

באה, איפוא, דעתו של בעל מנחת חינוך אל מנוחתה - אי אפשר שנכרי יאפה ויהודי ישמור, מפני שהשמירה לא תהיה מעולה...

ככל הנראה, בפני המנחת חינוך לא היו חידושיו לתלמוד של המאירי, מפני שהמאירי מציין על סוגייתנו, כי לדעת חלק מן המפרשים היא המקור לכך שאין נותנים לנכרי ללוש את הבצק למצות, כפי שכתב לימים המנחת חינוך, אך המאירי דוחה את הדברים, מפני שהכלל "חזקה אין אדם משמר מה שביד חברו" מתייחס לענייני טומאה וטהרה בלבד. כלומר: כמבואר בסוגיות הנלמדות השבוע, בענייני טומאה וטהרה תקנו חכמים שהמסיח דעתו מחפץ הזקוק לשמירה

ומשיודע אדם כי עוד ימים ספורים נותרו עד יום הכיפורים, וכל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, האין זה הזמן המתאים לטפח את נשמתו, ולקבל עליו, למשל, לקבוע עיתים לתורה?

נקודה למחשבה.

★ ★ ★

מעשייה עממית מספרת על נערים שיידו אבנים לעבר המלך וניצלו ממוות בטוח בזכות תושייתו של פרקליט ממולח.

היה זה ביקור היסטורי. מאז כוננה הממלכה לא זכתה העיר לביקורו של מי מן המלכים ששלט במדינה. העיר לבשה חג, הכל צוחצח ומורק לקראת בואו של המלך. הסימטאות קושטו, הרחובות הבריקו, וכל מי שכיבד את עצמו לבש את המיטב שבבגדים. ההתרגשות לא פסחה אף על ידי העיר, אשר התאמנו מבעוד מועד להשתתפותם בטכס קבלת הפנים המפואר. כל אחד ידע בדיק היכן יעמוד ומה תפקידו.

השיירה נראתה באופק. אפשר היה למשש את המתח. הכל עצרו נשימתם ובעת שהופיעה הפמליה בשער העיר, קריאות הידד הרעידו את האוויר. "יחי המלך" הכריזו הכל בגרון ניחר. הפמליה צעדה באון, ובתווך, עטור תהילה, כתר משופץ לראשו, כבוד המלך. לא היה אי מי בציבור שלא יצא מגדרו מרוב אהדה והערצה. לפתע, צרור אבני חצץ נזרק מתוך הקהל ופגע היישר בפמלייה הפנימית, וכמעט נפגע המלך בכבודו ובעצמו.

במהירות צצו מתוך הקהל שוטרי חרש אשר ללא כל צורך בבידורים הניחו את ידם על קבוצת נערים שובבים שהשתתפו במפגן קבלת הפנים. מתוכם נזרקו האבנים ללא כל ספק.

הקבוצה נעצרה לחקירה, ולציבור שהיה עד להתרחשות לא היה כל ספק באשר לגורלם של אותם סוררים. שלשה מן הילדים הודו באשמה והובלו רועדים ומפוחדים להארכת מעצרם. האיש שהיה אחראי על קבוצת הנערים, הודרך על ידי פרקליט מקצועי לבקש את רשות בית המשפט לומר בפניו את הדברים הבאים:

אדוני השופט! יורשה לי לפתוח את דברי בהבאת עדים, שכנים שהתגוררו בסמוך למקום שבו התאמנו במשך חדשים לקראת בואו של המלך. השופט נתן את הסכמתו וישישים שאיוו את מרפסת ביתם כמקום משכנם במשך היום ועקרות בית שחלון מטבחן צופה החצרה, העידו בהתרגשות בפני בית המשפט, כי במשך תקופה ארוכה היו הנערים הללו צוחכים ככרוכה ברטט ובגיל "יחי המלך". גם שלשת הנערים השובבים.

הישישים הושבו למקומם והמדריך הוסיף: וכי נערים אלה אפשר להאשים בזלזול בכבוד המלך? יראה השופט וישפוט את התלהבותם הכנה והאמיתית לכבודה של מלכות. אלא מה! רוח שטות, רוח תזזית, אחזה בהם. מעשה שובבות ופזיזות אין כאן חלילה כוונה לפגוע בכבודה של מלכות.

הטענה התקבלה.

★ ★ ★

"אין אדם חוטא, אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות".
 זו טענה טובה ומהוגנת, העשויה לסייע רבות בסגוריייה, שכל אחד זקוק לה.

מטומאה, הרי זה נחשב שלא שמרו, ונחשב הדבר כאילו החפץ נטמא. לא כן במצות, שאין פסול היסח הדעת", ולכאורה שמירת אחר צריכה להועיל.

שבה, איפוא, ועומדת במלא עוזה שאלתו של המנחת חינוך: מדוע נכרי אינו יכול לאפות את המצות, כשיהודי עומד ומשגיח שלא יחמיץ הבצק?

איך שומרים על בצק? החתם סופר (שו"ת סימן קכ"ח) מבאר זאת באופן הבא: כיצד שומרים על חיטים שנקצרו לבל תחמצנה? עומדים ורואים שאינן באות במגע עם מים. לשמירה שכזו אכן די בעמידה מן הצד. ברם, כיצד שומרים על בצק שלא יחמיץ? שומרים?! אין בכך כלום! צריך לעשות מעשה, כלומר, הלש את הבצק, צריך ללושו בקצב ובאופן שהוא לא יחמיץ... לכן צריך שיהודי ילוש את הבצק, כי רק כך מתקיימת מצוות השמירה [ראוי לציין, כי לדברי המנחת חינוך, אי אפשר לשמור לשם מצה חיטים הנמצאות ביד נכרי, לפי השיטות שצריך שמירה משעת קצירה, מה שאין כן לפי ביאורו של החתם סופר].

דף כב/ב מיד הלך ר' יהושע ונשתטח על קברי ב"ש אמר נעניתי לכם עצמות בית שמאי

לשון הרע על מתים

גמרתנו מספרת שרבי יהושע למד הלכה מסויימת שאמרו בית שמאי, וכה תמה עליה עד שאמר "בושני מדבריכם בית שמאי!" לבסוף הסביר לו תלמיד של בית שמאי את פשר ההלכה, או-אז חזר בו ו"הלך רבי יהושע ונשתטח על קברי בית שמאי. אמר: נעניתי לכם עצמות בית שמאי".

האם המדבר סרה במתים, חייב לפי ההלכה ללכת לקברם כדי לבקש מחילה?

הרמ"א (ח"מ סימן ת"כ סעיף ל"ח) כותב כי המדבר רע על שוכני עפר צריך לקבל עליו תעניות ותשובה ועונש ממון, כפי ראות בית דין. ואם קבור אותו נפטר בסמוך למקומו של המדבר לשון הרע, ילך על קברו ויבקש ממנו מחילה. אם רחוק הקבר - ישגר שליח שיעשה כן.

אולם, המגן אברהם (סימן תר"ו ס"ק ז') כותב, כי רק המחירף אדם בחייו והלה נפטר, צריך המחירף לילך על קברו ולבקש מחילה, אך אם חירף אדם לאחר מותו, אינו צריך ללכת לקברו, כי חטאו אינו חמור כל כך, ודי בכך שיבקש מחילה במקום שבו חירפו.

בסוגייה זו נחלקו ראשונים (עיין שלטי גיבורים בבא מציעא דף לג/א מדפי הרי"ף. מאידך, הרמ"א שם, הביא את דבריו בשם מהר"ם מריזבורק) וכתב הכף החיים, כי ראוי להחמיר מספק.

לכאורה מסוגייתנו מוכח, כי חובה לבקש מחילה דווקא בקבר, שהרי כך נהג רבי יהושע! ברם, החיד"א (פתח עיניים, יומא כב/ב) מבהיר, כי לא בסמיכות זמנים התרחש המעשה, אלא תחילה, עוד בחיי תלמידי שמאי, אמר רבי יהושע "בושני מדבריכם". חלפו שנים עד שהוא ירד לעומקם של דברים, אז כבר הלכו לעולמם תלמידי בית שמאי, ולפיכך נזקק רבי יהושע לבקש מחילה על קברם.

אולם בשו"ת שיח יצחק (הרב ווייס, סימן רצ"ו וכן בספרו אבני בית היוצר דף ה' ע"ב) כותב, כי אין נראה לפרש שכה התבטא רבי יהושע עוד בחייהם.

יש המוכיחים (גדולה תשובה, ח"א סימן י"א) שהיה זה לאחר מותם, מפני שאם בחייהם אירע הדבר, כלום רבי יהושע היה מתבטא "בושני מדבריכם" ופוסטו עצמו בכך? בודאי היה הולך אליהם כדי שיבארו לו את דבריהם. עם זאת, אין מכאן הוכחה מפורשת שיש לבקש מחילה על קבר המת, מפני שיתכן שרבי יהושע נהג כן מתוך מידת חסידות, שהרי הגמרא מספרת שהוסיף והחמיר על עצמו להתענות כל ימיו, עד "שהושחרו שיניו מפני תעניותיו", ותעניות אלו ודאי שאינן מעיקר הדין אלא נהג כן לגודל חסידותו וקדושתו.

יש לציין, כי קיימת תקנת קדמונים שמוטל חרם על המוציא שם רע על המתים, כמבואר בשולחן ערוך (או"ח סימן תר"ו סעיף ג'): "תקנת קדמונינו וחרם, שלא להוציא שם רע על המתים".

דף כו/ב מלמד שמגביהין אותו ומראין

הגבהת שולחן לחם הפנים לעיני העולים לרגל

בגמרתנו אנו למדים על אחד הניסים הגדולים שאירעו בבית המקדש: לחם הפנים שהונח למשך שבוע ימים על שולחן הזהב שבהיכל בית המקדש, נותר כל השבוע חם ומהביל כברגע הוצאתו מן התנור. עולי הרגלים זכו לחזות בנס זה במו עיניהם, כי בכל רגל היו הכהנים מגביהים את שולחן לחם הפנים ומראים לעיני כל העם את הלחם שנותר חם וטרי.

בטרם נברר כיצד בדיוק היו העם מצליחים לחזות בכך, נציין כי נחלקו הראשונים אם אכן הלחם נותר "חם" פשוטו כמשמעו. בעלי התוספות בסוגייתנו (ד"ה סילוקו) נוקטים, כי הלחם היה רך, טרי. ואילו הריטב"א (יומא כא/א) מפרש, "שהיה חם הרבה מאד, עד שהיה נראה הבל יוצא ממנו". את פירושו הוא מוכיח מן האמור בגמרתנו שהראו להמוני העם את הנס הגדול, ואם הלחם רק היה רך, כיצד היו מצליחים לראות זאת? אין זאת אלא שהלחם היה חם ומהביל וחזו בהבלו הרב.

אך כיצד יוכיח אדם כי אך שטות היתה זו, ולא דרך עקבית?

אדם שבמשך כל השנה מוכיח בקביעות כי לבו לאלוקיו, נפשו לתורת האלוקים, הרי הוא מוכיח במעש ולא רק בדיבור, בפועל ולא רק במחשבה, כי עבד נאמן הוא למלכו, ומעייניו ומרצו מופנים למילוי רצונו יתברך.

לגיין לומדי הדף היומי, יעמוד ביום הכיפורים לפני מלכו של עולם, יבקש "סלח לנו" עם כל עמך בית ישראל, ולצידו יעמדו זכויותיו העצומות בקביעות עיתים לתורה, מידי יום ביומו.

כתיבה וחתומה טובה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כו/א הכתוב עשאו כולן חברים

אחדות - ברגלים ובמועדים

נאמר כאן שברגל, בו נאספים כל העם, נטהרים עמי הארץ מטומאתם.

פרי זה של האחדות, דרש הגאון רבי אליהו ברוך פרלמן זצ"ל מירושלים, הוא זה שמחמתו הוסיף הקב"ה עוד יום אחד על חג הסוכות מפני "קשה עלי פרידתכם". כלומר, קשה עלי הפרדותכם זה מזה... (טל תורה החדש).

דף כו/ב כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים

מה היתה הבעיה בנדבת המשכן?

במדרש נאמר שמשא רבינו ע"ה שאל את הקב"ה מה לעשות עם הנותר מנדבת המשכן.

לכאורה, תמה האדמו"ר רבי אברהם מרדכי מגור זצ"ל, יכלו לעשות כלים נוספים, כאמור כאן?

[**כאשר** יישב מי שיישב כי מדובר שכבר עשו שניים ושלישיים, דחאו רבי אברהם מרדכי, שיכלו לעשות יותר משלש].

לעילוי נשמת

הר"ר **יעקב קאפיל פרידברג** ז"ל

ב"ר מרדכי יהודה ז"ל נלב"ע ט' תשרי תשע"ג

תנצבה

הונצח ע"י בנו הר"ר **דוב יצחק** ומשפ' שיחי

לעילוי נשמת

הר"ר **פרץ שמואל שורץ** ז"ל

ב"ר חיים משה ז"ל נלב"ע ד' בתשרי תשכ"ט

תנצבה

הונצח ע"י חתנו ובתו הר"ר **דב יצחק פרידברג** ומשפ' שיחי - אנטוורפן

הוכחתו של הריטב"א מובילה אותנו לשאלה מתבקשת, שנשאל גם הרדב"ז (שו"ת חלק ו' סימן ב' אלפים קע"ח) על ידי אחד מידידיו. הן שולחן לחם הפנים היה בתוך ההיכל. ישראלים אינם רשאים להתקרב אפילו לפתח ההיכל (ראה משנה כלים פרק א' משנה ט'). כיצד, איפוא, יכולים היו להבחין מרחוק אם הלחם חם וטרי או צונן ויבש?! שאלה זו עולה לאור ההבנה המקובלת בפירוש הגמרא, כי הנאמר "שמגביהים אותו", היינו: שהכהנים הסתפקו בהגבהת השולחן, אך לא טלטלוהו מחוץ להיכל, וכך פירשו רש"י (יומא כא/ב ד"ה מגביהין אותו) והריטב"א (שם).

עם זאת, השיטה מקובצת (מנחות כז/ב אות ו') מביא חידוש מפתיע, כי באותה שעה היה מותר לכל ישראל להכנס עד ההיכל, וכך יכלו לחזות בפלא הגדול, כי הכהנים קירבו את השולחן עד פתח ההיכל.

הן הריטב"א והן השיטה מקובצת מודים, כי השולחן לא הוצא ממקומו בהיכל, שהרי הלכה היא לגבי לחם הפנים שיהיה (שמות כה/ל) "לחם פנים לפני תמיד" (רדב"ז שם, ועה"ש העתיד ה' משכב ומושב קכ"א).

ברם, יש שהביאו גירסה ברש"י (יומא שם), לפיה: "מגביהין אותו ומוציאין אותו לחוץ (משנה למלך הלכות משכב ומושב פרק י"א הלכה י"א, והביאו כן בדפוס עוז והדר ברש"י) וכן מפורש בתלמוד ירושלמי במסכתנו, כי היו מגביהין השולחן ומוציאים אותו לחוץ.

לפי שיטה זו אכן מובן כיצד ראו הכל את הנס, אך היא מעוררת תמיהה, האם מותר לעשות כדבר הזה? הרי ציוותה תורה, כאמור, שיהיה "לחם פנים לפני תמיד"! החזון איש זצ"ל (או"ח סוף סימן קכ"ט) כותב, כי יתכן שלפי שיטה זו, חידשה תורה באופן מיוחד, שברגלים מותר להוציא את השולחן עם לחם הפנים, כדי להראותו לעם ישראל!

אפשרות מעניינת מעלה הרדב"ז (שם), כי לא הראו את שולחן לחם הפנים בכל יום מימי הרגל, אלא פעם אחת בלבד - ביום שבת קודש. היה זה בעת החלפת הלחמים. בשעה שהגיע זמן הוצאת הלחם הישן כדי להניח לחם חדש במקומו, היו נוטלים את השולחן עם הלחם וקירבוהו אל פתח ההיכל כדי להראות לכל כי זה הוא הלחם הישן המוסר כעת מעם השולחן והיה מונח עליו שבוע ימים ועדיין חם וטרי הוא [ועיי"ש שמפרש כי גם לגירסת רש"י הכוונה שהוציאוהו סמוך לפתח ההיכל] והוציאוהו אל העם כדי להראותם את הנס. הרידב"ז מוסיף, כי בחג השבועות, החל יום אחד בלבד, יתכן שלא הראוהו לעולי הרגלים, אלא אם כן חל בשבת, או אפשר שהמתינו ההמונים עד השבת הקרובה, ואז הראום את השולחן.

חזר ויישב: את הפסוק "לחשוב מחשבות", הנאמר בבבבאל, פירש החידושי הרי"ם, שידע בצלאל למה כל אחד ייעד את תרומתו, וכיון שנאמר שאין לשנות מדעת הנותן (ראה ש"ך יו"ד צכט - יא) לא יכלו לעשות כלים שניים ושלישיים, שלא לכך התכוונו.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

חדש! מסכת יבמות

עם משניות שביעית מבוארות
לרגל שנת השמיטה

הדפסה מהודרת, אותיות מאירות
עיניים, צבע ייחודי להקלת הלימוד

מאורות ההלכה - הלכה לכל יום

להזמנת הגמרא: 1700-500-151